About Semicolon: thikikomaa

ތިކި ކޮމާ އާމްދު ...

ދިވެހި ބަހުގެ ލިޔުންތެރިކަން މިހާރަކަށް އައިސް، އެހެންޏާ ދިވެހިބަހުގައި
އާންމުކޮށް ބޭނުން ނުކުރާ ނިޝާނެއް ފެންނަން ފަށައިފިއެވެ. ނަމަވެސް، މި
ނިޝާން، ދިވެހިބަހުން ބޭނުން ކުރަމުންދަނީ އެއްވެސް ދިވެހި ގަވާއިދު
ފޮނުއްވައި ލިޔުއްވާ ގޮތަކަށް ނޫންނަން ހީވެއެވެ. އެހެންކަމުން މިއީ ދިވެހި
ބަހުގައި ބޭނުން ކުރާނެ ނިޝާނެއްތޯ އަދި ބޭނުން ކުރަން ޖެހޭ ހަމައެކަނި
ކޮބައިތޯ ސުވާލު ކުރެވެއެވެ. މި ނިޝާނަކީ ތިކިކޮމާއެވެ. އާދެ! ސެމިކޮލަން
އެވެ.

ސެމިކޮލަން އިނގިރޭސިބަހަށް ގެނައީ ކޮން ދުވަހަކުންތޯއެވެ؟ އެއީ ފުރުތުކަލުގައި
ތިއްކެއް ޖަހާ އާދޭ މަތީ ގައި ކޮމާއެއް ޖަހައިގެން ލިޔާ ނިޝާނެކެވެ. ތިކިކޮމާ
އަކީ މީގެ 500 ވަރަކަށް އަހަރު ކުރިން ފެށިގެން އިނގިރޭސި ބަސް
ލިޔުމުގައި ބޭނުން ކުރަމުން އަންނަ ނިޝާނެކެވެ. އިނގިރޭސި ބަހުގައި
ބޭނުންކުރާ އެތައް ނިޝާނެއް ދިވެހިބަހަށް ބޭނުމެއް ނުކުރެއެވެ.
އެހެންކަމުން އިނގިރޭސި ބަހުގައި މިފަދަ ނިޝާނެއް ބޭނުން ކުރާތީ،
ދިވެހިބަހުގައި މި ނިޝާން ބޭނުން ކުރުމަކީ ހަމަޖެހޭ ކަމަކަށް ނުވާނެއެވެ.
މިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން މުހިއްމު ދެ ސުވާލެއް މިހާރު ކުރަން ޖެހިއްޖެއެވެ. އެއް
ސުވާލަކީ، ތިކި ކޮމާއަކީ ދިވެހިބަހުގެ ނިޝާނެއް ތޯއެވެ؟ މި ސުވާލުގެ
ޖަވާބަކީ އާއެކޭ ނަމަ، ދެވަނަ ސުވާލަކީ ތިކިކޮމާ ބޭނުން ކުރުމުގެ ގަވާއިދަކީ
ކޮބައިތޯއެވެ؟

މި ދެ ސުވާލަށް ޖަވާބު ދިނުމުގެ ކުރިން ތިކިކޮމާގެ ތާރީހަށް ބަލާލުމަކީ
މުހިއްމު ކަމެއްކަމަށް ދެކެމެވެ. މީގެ ދެ ހާސް އަހަރު ކުރިން
ލިޔުންތެރިކަން ބަލާއިރު އަކުރުތަކުގެ އިތުރަށް އެއްވެސް

ނިޝާނެއް ބޭނުންކޮށްފައެއް ނުހުރެއެވެ. އަދި ކިހެއްތޯއެވެ؟ ލަފުޒުތައް ވަކިކޮށްފައެއް ވެސް ނުހުރެއެވެ. ތަސްވީރު 1 ގައި އޮވަނީ މީގެ 2500 އަހަރު ކުރީގެ ޔޫނާނީ ލިޔުމެކެވެ. ލިޔުމުގައި ބޭނުން ކުރާ ނިޝާންތައް ނެތުމުގެ އިތުރަށް ލަފުޒުތައް ވަކިކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ. މިއީ ކުރީ ޒަމާނުގައި ހުރިހާ ބަހެއްހެން ލިޔަމުން އައިސްފައިވާ ގޮތެވެ. ލެޓިން އަކުރުން ލިޔާ ބަސްބަހުގައި (ޖަރުމަން، ފަރަންސޭސި، އިޓަލިއަން ފަދަ ބަސްބަހުގައި) ލަފުޒުތައް ވަކިން ލުމާއި ޚާއްޞަ ނިޝާންތައް ބޭނުން ކުރުން އާއްމުވީ ޗާޕުކުރަން ފެށުމާ ގުޅިގެންނެވެ.

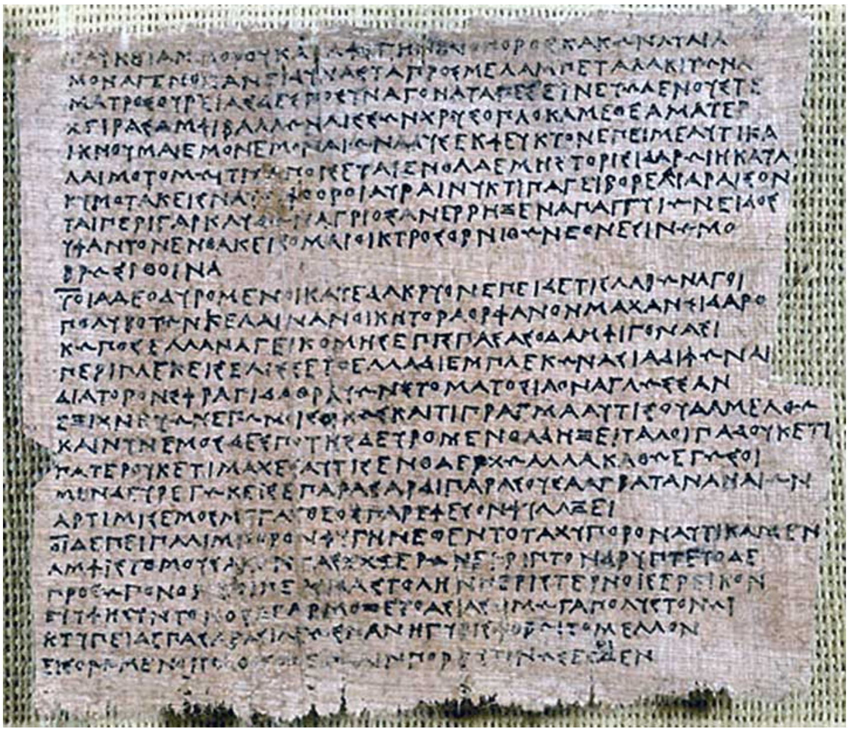

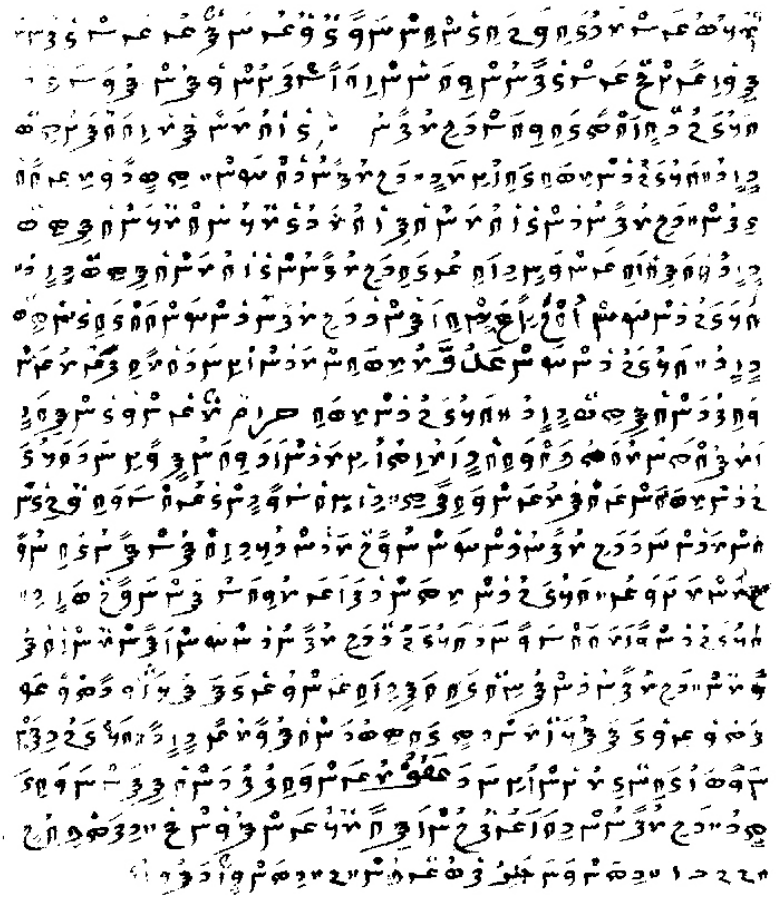

ތަސްވީރު 1: ކުރީ ޒަމާންތަކުގެ ލިޔުންތަކުގައި ލަފުޒުތައް ވަކިކުރާން ހުސްތަނެއް ދޫކޮށްލައެއް ނުހުރެއެވެ. މަތީގައި އޮވަނީ 2500 އަހަރު ވުޖޫދުވާ ތޫނާސީ ލިޔުމެކެވެ. ތިރީގައި އޮވަނީ 250 އަހަރު ވުޖޫދުވާ ދިވެހި ލިޔުމެކެވެ. ދިވެހި ލިޔުމުގައި މީގެ 250 އަހަރު ކުރިން ޖުމުލަ ނިންމިކަން ފާހަގަކުރަން ދެތިކި ބޭނުން ކުރެއެވެ. ޖުމުލަ ނިމުނުކަން ފާހަގަކުރަން ދިވެހި ލިޔުމުގައި 1930ގެ އަހަރުތަކުގައިވެސް ބޭނުން ކުރަނީ ދެ ތިއްކެވެ.

ޗީން އަކުރުން ލިޔާ ލިޔުންތަކުގައި ތިކިކޮމާ ނުވަތަ ސެމިކޯލަން ބޭނުންކުރަން ފަށާފައިވަނީ 1494 ވަނަ އަހަރު އިޓަލީ ވިލާތުގައި ޗާޕުކުރި ފޮތެއްގައި ކަމަށް ބްރަސް ޔާރާ މިހަކު ލިޔުއްވައިވާ ފޮތެއްގައި ވެއެވެ.[1] ސެމިކޯލަން ގެ ލަފުޒު މާނައަކީ ކޯލަންއެއްގެ ދެބައިކުޅަ އެއްބައެވެ.

އިނގިރޭސި ބަހުގައި ކޯލަން އަކީ، ޖުމުލައެއްގައި ދެން ޖެހިގެން އަންނާނީ އެކިތަކެތީގެ ލިސްޓެއްކަން، ނުވަތަ މިހާރު ބުނާ ވާހަކައެއް އޮޅުމާ ބުނި އަސްލު ލަފުޒުތަކުން ގަރަކުކުރުން ބޭނުން ކުރާ ނިޝާނެކެވެ. ބައެއް ފަހަރު، ޖުމުލައެއްގައި ކޯލަން އެހެން ގޮތަކަށް ވެސް ބޭނުން ކުރެއެވެ. އެއީ ޖުމުލައިގައި، ކޯލަން އަށް ފަހު ދެން އޮތް އިބާރާތަކީ ޖުމުލައިގެ ކުރިން

ބުނި ވާހަކަ ތަފްސީލުކުރާ ނުވަތަ އެވާހަކައަށް މަޢުލޫމާތު އިތުރުކުރާ
ބައެއްކަން ހާމަކުރާ ނިޝާނެއްގެ ގޮތުގައެވެ. މި ނުކުތާ ތަކުން
އަޑުގަނޑުވެސްނަން ކޮމާން އަދި ސެމިކޮލަން އަން ފުލް ސްޓޮޕް އެއްޗެއް ކަން
އެނގެއެވެ. މީގެ ތަފާސްހަށް އަދަދު ކުރިން ކޮމަން އަދި ނިޝާނުން ނޫނެވެ.
އެއީ އެއްޗެއް ޗިހާއިރު، އެ ޗިހުނުއެއްޗަކާ ގުޅޭ ބަދަލަކަން ކިޔާނަމުކަވެ.
ޤުރުނި ބަހުން ކޮމަންގެ މާނައީ ވަކި އެވެ. އެއްޗެއްގެ ގުނަވަނެއް
ނުވަތަ ބައެކެވެ. މިހެން މިކަން ހިނގުމުން ދާތާ އެތައް ޖަމާނެއް ވީ ފަހުން،
ކުރިން ދުނިޔެވުނުހެން ޗިއްމުއްގެ އިތުރު ތަފްސީލު ނިޝާނަށްގެއި މި
ނިޝާން ޖަހަން ފެށިއްޖެއެވެ. އަދި އާގެ ފަހުން މި ނިޝާން އެ އިތުރުބައި
ފުރުމުގެ ކުރިން ޖަހަން ފަށައިފިއެވެ. މިކަން މިގޮތަށް ބަދަލުވެގެން ދިޔައީ
އެއްހާސް އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ. ޗާޕުކުރުމަކީ ޗިޓުމުގެ ބާވަތެއް އެތައް
ބަދަލަކަށް އަގުހުރިކަން ޗިޓާތަ ކަމެކެވެ. އަތުން ނަކަލުކުރާ ފޮތްތަކަކީ އާހާ
އާންމުކުރެވޭތާ ތަކެއްޗެއް ނޫނެވެ. ޗިޓުމުގެ ނިޝާންތައް އާންމުވީ ޗާޕުގެ
ތަރައްޤީންނެވެ. ޗާޕުކުރުމަކީ ޕްރިންޓަރއިގައި ފެށުން ކަމެކެވެ. މުސްލިމުން
މުޤައްދިމާތު ހިނގަން ދުރަފުން ފޮތުރިގެ 1400ގެ އަހަރުތަކުގައެވެ.
ދުރަފުގައި ޗާޕުކުރަން އެންމެ ފުރަތަމަ ފެށީ ޖަރުމަނުގައެވެ. އިނގިރޭސި
ބަސްގައި ފުރަތަމަ ޗާޕުކުރި އިނގިރޭސިން ލިޔުއްވައިވާ ފޮތް ޗާޕުކުރެވުނުއިރު
1474 ގައެވެ. ތަސްވީރު 2 ގައި އެވަނީ، އޭރުގެ އިލުމީ ބަސްއެއް ކަމުގައިވާ
ލެޓިންއިން 1480 ވަނަ އަހަރު އިނގިރޭސި ބިލާތުގައި ޗާޕުކުރެވުނުއިރާ
ފޮތުގެ ސަފުހާއެކެވެ. އެ ފޮތުގައިވެސް ކޮމާން ބޭނުންކޮށްފައިވާތީ ތިބާވަން
ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.

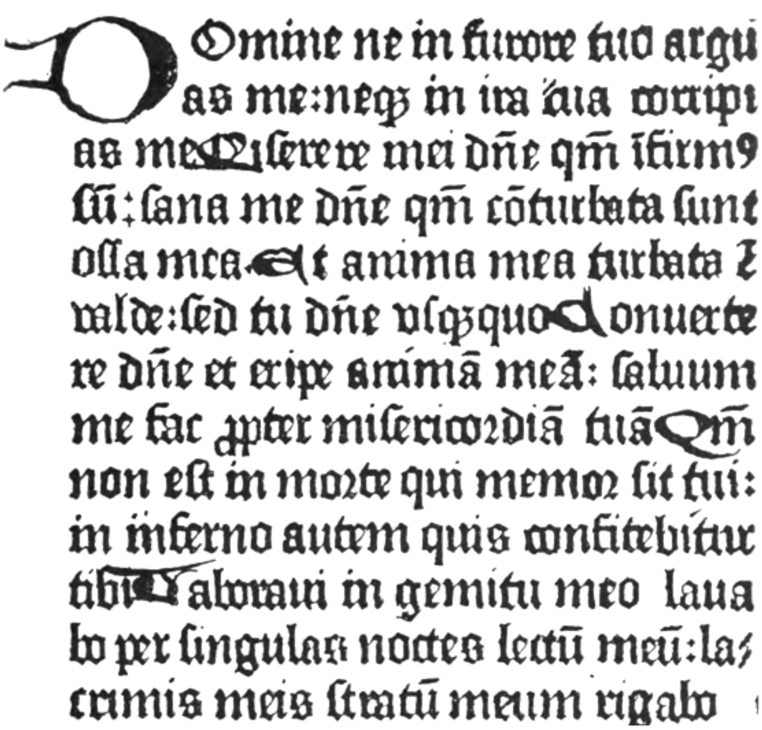
Domine ne in furore tuo argu
as me: neqȝ in ira tua corripi
as me. Miserere mei dñe qm̄ ĩfirm9
ſũ: ſana me dñe qm̄ cõturbata ſunt
oſſa mea. Et anima mea turbata ē
valde: ſed tu dñe uſqȝquo. Conuerte
re dñe et eripe aĩmã meã: ſaluum
me fac ꝓpter miſericordiã tuã. Qm̄
non eſt in morte qui memor ſit tui:
in inferno autem quis confitebitur
tibi. Laboraui in gemitu meo laua
bo per ſingulas noctes lectũ meũ: la
crimis meis ſtratũ meum rigabo

ތަސްވީރު 2: 1480 ގެ އަހަރު ތަކުގައި ލިޔުމުގައި ކޮމާން ބޭނުން
ކުރެއްވި. މަތީގައިވާ ލިޔުމުގައި ތިކި ނުވަތަ ފުލްސްޓޮޕް ބޭނުންކޮށްފައިވާ
ގޮތްތޯ؟ އަދި ޖުމްލައެއް ފަށާކަން ދޭހަވާގޮތަށްފައިވާ ކިޔުންއެއްގެއްލިފޯ؟

ދިވެހިބަހުގައި ކެރީގެ ލިޔުންތަކުން ތާނަ ލިޔުމުގައި ބޭނުންކޮށްފައި
ހުސްނާޅީ ފެންނަނީ ދެ ނިޝާނުކެވެ. އެއީ ކޮމާގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންކުރާ
ނުކުތާއަކާއި ޖުމުލައެއް ނިމުނުކަން ދޭހަކުރަން ބޭނުން ކުރާ ދެ ތިކެއްކެވެ.
މި ދެތިކި ޖަހަނީ އެއް ތިކެއްކަން ފަހު ކުރު ހުސް ޖާގައެއް ދޫކޮށްލުމަށްފަހު
އަނެއް ތިކެއްކެވެ. ކޯލަންގެ އެއް ތިކީގެ މަތީގައި އަނެއް ތިކެއް ޖަހާށެވެ
(":" މިގޮތަށެވެ ބަދަލުގައި ".." މިގޮތަށެވެ). އިނގިރޭސި ބަހުގައި ބޭނުން
ކުރާ ފުލްސްޓޮޕް އާއި ކޮމާއާ ބައިގަން މާކާއި، ސެމިކޮލަން މާކާއި ކޮމާކޯޓޭޝަން
އާދަގެ ދިވެހިބަހުގައި ނުފެނެއެވެ. މި ކަމުގެ އަސްލު ސަބަބަކީ އެއް ދަލީލަކީ
ޕޮސައިން ބަލާށްދީން ދިވެހިބާސްފަދައިވާ ސިފަތަކެވެ.

އިނގިރޭސި ބަހުގައި ބޭނުންކުރާ ބަހެއް ނިޝާނުތަށް ދިވެހިބަހުގެ ތެރެއަށް
ތަޢާރުފުވެގެން ދިޔައީ މުޅިއްކަމުގެ އަމީނުގެ ދައުރުން ފެށިގެންނެވެ. މުޅިއްކަމު
އަމީނާއި ޙަސަން ފަރީދާއި މުޅިއްކަމު ފަރީދާއި އަބްދުﷲ ކާމިލް ފަދަ
ބޮޑެތިވެރިން ރާއްޖެއިން ބޭރުން ކިޔަވައިދީފައިވުމުން ވަރަށް ގިނަ އިނގިރޭސި
ބަހުގެ ބަހެއް ގޮތަކާއި ދިވެހިބަހުގައި ބޭނުން ކުރާ ނިޝާނުތަކެއް ދިވެހިބަހުގެ
ތަރައްގީ ވެއްޖެއެވެ. 1932 ވަނަ އަހަރު ރާޤުކުރެވުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ

ފުރަތަމަ ޤާނޫނު އަސާސީގައި، ކޮމާކޮޅާއި، ފުލްސްޓޮޕް ލިޔުމުގެ ކުރިން
އިނގިރޭސި ބަހުގައި ޗިހާ ނިޝާނެއް ކަމުގައިވާ ކޮލަން އަދި ކުރު ޑޭޝް
(ކުރު ރޮނގުބުރިއެއް) ބޭނުންކޮށްފައި ވެއެވެ. އެއީ “:-” މި ނިޝާނެވެ.
މި ޤާނޫނު އަސާސީ ގައި ކޮމާގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންކޮށްފައިވަނީ އެއް
ތިކެއް. ޖުމުލަ ނިމުމުން ދެތިކެއް. މާތޮރަ، އެންމެ ފަހަރަކު މުޅި
ޖުމުލަގައި ކޮމާއެއް ވެއެވެ (ތަސްވީރު 3).

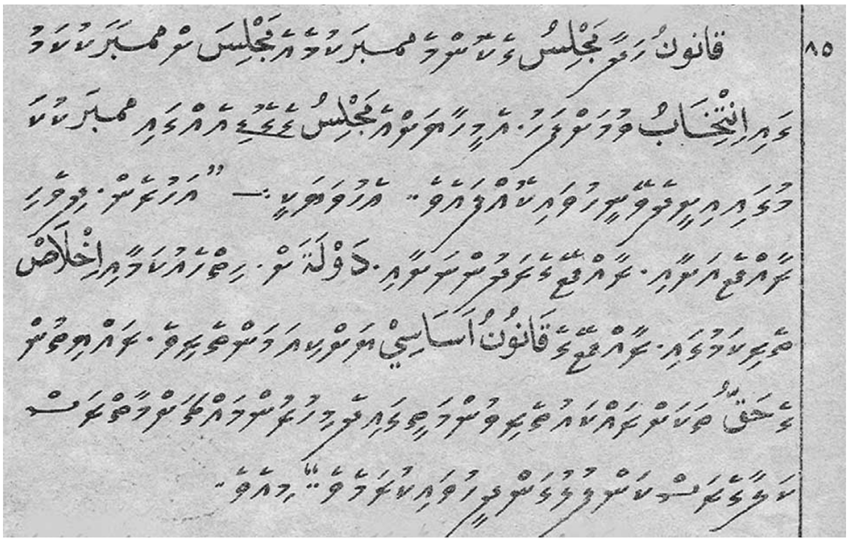

ތަސްވީރު 3: 1932 ވަނަ އަހަރު ޝާއިޢުކުރެވުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފުރަތަމަ
ޤާނޫނު އަސާސީގައި ކުރިން ބޭނުންކޮށްފައި ނުވާ ނިޝާންތަކެއް ބޭނުން
ކޮށްފައިވެއެވެ. އެއީ ކޮމާކޮޅާއި ކޮލަން އަދިކުރު ރޮނގުބުރިއެއް “:-”
އެވެ. ދިވެހިބަހުގައި، ޖުމުލައެއް ނިމޭއިރު އޮޅުން އަރާފަށްކަމަށް
ފެންނަނަމަ، ކުރު ހުއްޓުމެއް ގެންނަން ކޮމާގެ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރަނީ އެއް
ތިކެވެ. އަރަބީގެ ލިޔުންތަކުގައި މިއީ ކޮމާގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންކުރާ
ނިޝާނެވެ. އާދެ! އެއް ތިކި އެއީ ކޮމާއެވެ. ކުރު ހުއްޓުމެކެވެ. ދެތިކި އެއީ
ފުލްސްޓޮޕެވެ. ޖުމުލައެއްގެ ނިމުމެވެ. ކޮމާ ދިވެހި ލިޔުންތަކަށް ގެންނަން
ފެށީ މުޙައްމަދު އަމީންގެ ދައުރުގައެވެ.

ފޮތްތަކާއި ނޫސްތަކާއި މަޖައްލާތަކުން ޝާއިޢުކުރެވުމާ ގުޅިގެން ތާނަލިޔުމުގައި
ބޭނުންކުރާ ނިޝާންތައް ޢާއްމުވެ، އެންމެން އެއްގޮތަކަށް ނިޝާންތައް
ބޭނުންކުރަން ފެށިއެވެ. ޖުމުލައެއްގައި ފުޅުކުރާ ޒިޔާދަ ހުއްޓުމެއް
ގެންނަންޖެހޭ ތަންތަނުގައި ފާހަގަކުރަން މި ދުވަސްވަރު އެއް ނުކުތާގެ
ބަދަލުގައި ކޮމާ ބޭނުންކުރަން ފަށާފައި ވެއެވެ. އަދި ހައިރާން މާކާއި ސުވާލު
މާކާއި ކޮމާކޮޅު ތަޢާރަފު ކުރެވިފައި ވެއެވެ. މި ނިޝާންތަކުގެ ބޭނުން ކުރާ

ހަމަޔަށް މުހައްމަދު އަލީން ލިޔުއްވާފައިވާ ދިވެހިބަހާބެހޭ ފޮތުގައި
(“ދިވެހިބަސް – ތަރިކަވެރިންގެ އެޕިސޯޑާ“ ގައި) ވެއެވެ.

ތިކިކޮމާ، ދިވެހިބަހުގެ މާހައުލުން އަންގެ ފުރަތަމަ އަޑުގަނޑުވެސްނަން ފާހަގަކުރެވޭ ދިވެހިބަސް ލެޓިން އަކުރުން ލިޔުމަށް ސަރުކާރުން ހަމަޖެއްސެވުމާ ގުޅިގެންނެވެ. މިކަމާ ގުޅިގެން ދިވެހިބަސް ލެޓިނުން ލިޔާނެ ގަވާއިދުތަކާއި އަދި ދިވެހިބަހުގެ ގަވާއިދުފޮތްތަކެއް ނެރުނެވެ. މިކަން ހިނގީ 1977 ވަނަ އަހަރުއެވެ. މި ބޯޑު ބަދަލުކުރެވިގެން، 12 ޖުލައި 1977 ވަނަ އަހަރު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން ދިވެހިބަހުގެ ގަވާއިދުގެ ހަމަތަކު ފޮތެއް ލެޓިން އަކުރުން ލިޔެގެން ނެރުނެވެ. މިހަމަތަކުފޮތް، އެއް ފޮތެއްގެ ގޮތުގައި 1 ޖަނަވަރީ 1984 ގައި ދިވެހިބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒުން ތާނައިން ލިޔެގެން ޝާއިޢުކޮށްދެއްވައި ވެއެވެ. އެއީ އެ ފޮތްތަކެއް، އެ މަރުކަޒުގެ ބަސްކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ މުހައްމަދު ޖަމީލާއި، މޫސާ ފަތުހީ އާއި، އަބްދުﷲ ޝާކިރާއި މުޙަލު ފަހުމީ ހަސަން އިބްރާހީމްގެ ގެންނެވުމަށް ފަހުއެވެ. މިފޮތުގައި، ކުރީން ދިވެހިބަހުގައި ބޭނުން ނުކުރާ ހަމަތަ ނިޝާނެއް ތަޢާރަފުކޮށްދެއްވައި ވެއެވެ. އެއީ ކަނާތަށް ކަޑި ބުރުގެ “/” އާއި ބަނދުބެރި “ޖޭޝޯ” އާއި، ހައިފަން އާއި ކޮލަން އާއި ތިކިކޮމާ އެވެ. މި ފޮތް ހިއްސާކުރުމުން، ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި މިއީ އިނގިރޭސިބަހުގެ މި ނިޝާންތައް ބޭނުންކުރާ ގޮތް ދިވެހިބަހާ ކުރު ފޮތެއްގެ ތަރުޖަމާ ކަމަށެވެ.

ތިކިކޮމާ އާ ބެހޭ ގޮތުން އެ ފޮތުގައި ވެއެވެ.

> އާއްމުކޮށް ތިކި ކޮމާ ބޭނުން ކުރެވޭ، ކޮމާއަކަށް ހުއްޓުމަކަށް ޖެހޭ ވަގުތަށް ވުރެ ދިގުކޮށް ހުއްޓަން ހުއްޓުމަށްޖެހޭ ތަންތަން ފާހަގަކުރުމަށެވެ.
>
> ދިވެހިބަހުގެ އިބާރާތް ހުސްނަ ގޮތުން، މިއީ ދިވެހި ލިޔުންތަކުގައި ވަރަށް މަދުން ބޭނުންކުރާ ނިޝާނެކެވެ. ގިނައިން ބޭނުންކުރެވިފައި ހުންނަނީ، މި ފޮތުގެ ބައެއް ބާބުތަކުގައި ތަފާސްހިސާބާ މިސާލުތަކަށް އިނގިރޭސިއަރިން، އެއް ލަފްޒަކަށް ވުރެ ގިނަ ލަފްޒުގެ މައްޗަށް އެކުލެވިގެންވާ މިސާލުތަކުން ދޭއިރު، އެއް މިސާލާއި އަނެއް މިސާލު ވަކިކޮށްލުމަށްޓަކައެވެ.
>
> މިސާލު:
>
> ނަމުން ދޭހަވާ އެއްޗެއްގައި ހުރި ސިފައެއް ދޭހަކޮށްދޭ ނަން އިތުރުގެ މިސާލީ: ރަތްމަލެއް؛ މޫނު ފިޔާ

> ކުއްޖެއް؛ ފުން ކަނޑެއް؛ މިއުވެ.
>
> (ދިވެހިބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަޖިލިސް. (1984). ދިވެހިބަހުގެ_ޤަވާއިދު. ސަފުހާ 133–134)

ތިކި ކޮމާއަކީ، މިގޮތުގައި، ދިވެހި ލިޔުމުގެ ނިޝާނުއްގެ ގޮތުގައި ސިފަކުރިޔަށް، އޭގެ ކުރިން ތިކިކޮމާއަކީ ދިވެހިބަހުގެ ނިޝާނެއް ނޫނެވެ. މިދުވަސްވަރު ދިވެހިބަހުގައި މި ނިޝާން ބޭނުންކުރާކަން އޭގެ ކުރިއަކުން އެއްވެސް ފޮތެއްގައި ލިޔެވިފައެއް ނުވެއެވެ. ޚަރާ ކިޔާފަ ގޮތުގައި، މި ނިޝާން މި ތަޢާރުފުކުރި ލިޔުންތެރިން ލިޔުމުގެ ނިޝާނުތަކާއި ޚިޔާލުން އަކުރުން ދިވެހި ލިޔުމުގައި "+" (އެއްކުރާ ފާހަގަ) ވެސް ބޭނުން ކުރާކަން ދިރާއިން ބައެއް ބޭފުޅުން ހަނދުމަފުޅު ހުށަހަޅުއްވައެވެ. ކާމިޔާބުކަން ވެސް ބޭބޭ ހުއްޓާފަން ޖަމާޢަތްތަކުގައި ތިކިކޮމާ ބޭނުންކުރާނީ ދިވެހިބަހުގައި އޮތަސް، މި ގޮތަށް ތިކި ކޮމާ ބޭނުންކުރާ ގޮތުގައި އެއްވެސް މިސާލެއް ފޮތުގައި ނުލިޔެ ހުރެވޭ ބަލާލަމާ! އަދި، ޖުމުލައެއްގެ މާނަގައި ފުލްސްޓޮޕް ދިޔައިރު، ކޮމާ ބޭނުން ނުކުރަނީ ޔެއްވެސް ބަލާލަމާ! މިތަނުގައި އޮވެސް ގަވާއިދު ފޮނުވައިލާ މިސާލު ކޮމާޖަހައިގެން ދިޔައިމަ. ތަނަކަށް ދާހަނީ ކިހިނެއްތޯ؟

ނަމުން ދޭހަވާ އެއްޗެއްގައި ހުރި ސިފައެއް ދޭހަކޮށްދޭ ނަން އިތުރުގެ މިސާލަކީ: ރަތްމަލެއް؛ ތޫނުފިލި ކުއްޖެއް؛ ފުން ކަނޑެއް؛ މިއުވެ.

ނަމުން ދޭހަވާ އެއްޗެއްގައި ހުރި ސިފައެއް ދޭހަކޮށްދޭ ނަން އިތުރުގެ މިސާލަކީ: ރަތްމަލެއް، ތޫނުފިލި ކުއްޖެއް، ފުން ކަނޑެއް، މިއުވެ.

އަދުގަނޑެން ތަނަވަސް ހިތްޖެހިގެ، ކޮމާ ޖަހައިގެން ދިޔައިމާ ދިޔުމަށް. އަދި، އަދުގަނޑުގެ ނަޒަރުގައި އެންމެ ފަހު ކޮމާއެއް ބޭނުމެއް ނުވެއެވެ. މި ނިންމުމަށް އަދުގަނޑު މިއަށް ފިކުރުކުރުމުގެ ދެހަރަކާތެއް ބޭނުންކޮށްލަނީއެވެ. އެއް ހަމައަކީ "ޕްރިންސިޕަލް އޮފް ޕާރސިމަނީ" އެވެ. އަނެއް ހަމައަކީ "އާކަމްގެ ރޭޒަރ" އެވެ. މިއީ ފުންކޮށް ފިކުރުކޮށްގެން ތަނަވަސްކަން ގެއްލި ތަންކޮޅެއް ބޭނުން ކުރާ ދެ އުސޫލެވެ. މި ދެ އުސޫލުގެއިން ބުނަނީ ދާއިރާތަކެއްކަމެވެ. ދެ ފިކުރެއް ނުވަތަ ދެ ނަޒަރިއްޔާތުގެ މެދުން ކޮންމެ ފިކުރެއްގެ ޖަވާބު، ތަނަވަސް ގޮތަކީ، އެންމެ ކުރު، ސާދާ ގޮތެވެ. ތިކި ކޮމާ ޖަހަންދާ ދެއްތަން ވުރެ ކޮމާ ޖަހަންދާ ދެލި މަދުވާން އެވެ. ކޮމާ ޖަހަމާ ސާދާ ގޮތްކަމެވެ. އެހެންކަމުން، އަ ގޮތް ތަނަވަސްވެއެވެ.

އިނގިރޭސި ލިޔުމުގައި ތިކިކޮމާ އާންމުކޮށް ބޭނުންކުރަންފެށީ 17 ވަނަ ޤަރުނުގައި. އުޅެން އިނގިރޭސި އަދީބެއް ކަމުގައިވާ ބެން ޖޯންސަން އެވެ. އިނގިރޭސި ލިޔުމުގައި ތިކި ކޮމާ އެންމެ ގިނައިން ބޭނުންކޮށްފައިވަނީ މީގެ ސަތޭކަ އަހަރު ކުރިންނެވެ. މި ޒަމާނުގައި ތިކިކޮމާ ބޭނުންކުރާގޮތް ވަނީ ގަވާއިދު ފޮތްތަކުގައި ކަނޑައެޅިފައެވެ. އެއީ ދެގޮތަކަށެވެ. މި ދެގޮތުން ފުރަތަމަ ގޮތަކީ، ލިސްޓެއްގެ އައިޓަމްތަކުގައި ކޮމާ ހިމެނޭނަމަ، އެ ލިސްޓުގައިވާ އެކި އައިޓަމްތައް ވަކިކުރަންނެވެ. ދެވަނައަށް ތިކިކޮމާ ބޭނުންކުރަނީ، ޖުމްލައެއްގައި މިނިވަން ކަލިމަތައް ނުވަތަ ދެކަލިމަ ވާނަމަ، އެ ކަލިމަ ނުވަތަ ދެކަލިމަ ވަކިކުރަންނެވެ. މިނިވަން ކަލިމައަކީ އެ އިބާރާތެއް ވަކިން އޮންނައިރުވެސް ފުރިހަމަ މާނައެއް ދޭހަވާ ކަލިމައެވެ. މިސާލެއްގެ ގޮތުން، "އިބްރާހީމް ފިހާރައިގައި އިނދެގެން ނަމަވެސް ދަރަސްކުރިއެވެ." މިޖުމްލަ މިނިވަން ކަލިމަތައް ވަކިކުރަން ތިކިކޮމާ ބޭނުންކުރާނީ ފުލްސްޓޮޕެވެ. ތިއްކޮތެވެ. ތިކިފިލިބަހުން ޖުމްލަ އެކުލަވާލާއިރު، މިނިވަން ކަލިމަތައް ތިކިކޮމާ ޖަހައިގެން ވަކިކޮށްފައި ހުއްޓަމި ނުފެނެއެވެ. މިއީ ތިކިފިލިބަހުން ތިކިކޮމާ ބޭނުން ކުރާ ގޮތެއް ނޫނެވެ. އަންނަނި ގޮތުން ލިޔެފައިވާ އިބާރާތެއް ތިބާ ދެކިގަންނައިގަތީތޯއެވެ؟ "އިބްރާހީމް ފިހާރައިގައި އިނދެގެން ނަމަވެސް ދަރަސްކުރިއެވެ؛ އެކަމަކު އަޑުގަދަކަމުން ދަރަސްކުރަން އުނދަގޫވިއެވެ."

ޢަރަބި ބަހުގައި ތިކިކޮމާ ބޭނުން ކުރެއެވެ. ޢަރަބި ބަހުގައި ތިކިކޮމާ ބޭނުންކުރާ ހަމައެކަނި ޤަވާޢިދަކީ ފުރަތަމަ ކަލިމަ، ދެވަނަ ކަލިމައިގެ ސަބަބެއް ކަމުގައި ނުވަތަ އެ ކަލިމައިން ނުކުންނަ އަސަރެއް ކަމަށްވާ ހިނދުއެވެ. މިސާލެއްގެ ގޮތުން "ރަހަދިގެ ޚަބަރު ގަދަވެއްޖެއެވެ؛ ޚަބަރު ފެތި ރަހަ ތޮއްޖަހަން ބަންދުކުރީއެވެ." ތިކިފިލި އެއްވެސް އަދީބެކު، މިގޮތަށް ތިކިކޮމާ ބޭނުންކުރައްވާ ހެނދެއް އަތުގަނޑެއްކަށް ހިއްސު ނުވެއެވެ.

އަޖައިބެއް ދެއްކޭ ގޮތުގައި، ތިކިކޮމާ ތިކިފިލިބަހުގައި ބޭނުން ކުރަން އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ، އިނގިރޭސި ބަހުގައި ވެސް އެ ބޭނުން ކުރާ ފުރަތަމަ ގޮތެވެ. އެއީ ކޮމާ ހިމެނޭ އައިޓަމްތައް ލިސްޓެއްގައި ލިޔުއިރު، އެކި އައިޓަމްތައް ވަކިކުރަންނެވެ. މިއުސޫލަކީ ތިކިކޮމާ ބޭނުންކުރުމަށް މިހާރު ތިކިފިލިބަސް ލިޔާ ގަވާއިދަށް އުނދަގޫތަކެއް ފުރާނެ ކަމެއްކެވެ.

ތިކި ކޮމާގެ އިތުރުން ތިކިފިލިބަސް ލިޔުއިރު، ތަންކޮޅެއް ކުރިންސުރު ބޭނުންކުރާ އިތުރު ނިޝާނެއް ވެއެވެ. މިގެ ތެރެއިން އެއް ނިޝާނަކީ،

ތިކިތަކެކެވެ. މި ނިޝާން އެންމެ ގިނައިން ބޭނުންކުރެއްވި އެއް އަދީބަކީ މުޙައްމަދު އަމީނެވެ. މުޙައްމަދު އަމީން ތިކިތައް ބޭނުންކުރައްވާފައިވާ ވަނީ އިނގިރޭސިބަހުން އެޕޮސިއޮޕީސިސް (Aposiopesis) ބޭނުންކުރާ ގޮތަށެވެ. މި ޖަޒުބުގެ މާނައަކީ ހަމަހިމޭން ވުމެވެ. އަދަބީ ލިޔުންތަކުގައި އެއީ ޖުމުލައެއް ފުރިހަމަ ނުކޮށް ނިންމާލުމެވެ. އެއީ ލިޔުންތެރިޔާ ސީދާ ބުނަން ބޭނުން ނުވާތީ ނުވަތަ ފުރިހަމަކުރަން ނުބުނެވޭތީ ބޭނުންކުރާ ނިޝާނެކެވެ. ޖުމުލަ ނިންމާނީ ގޮތް ކިޔުންތެރިޔާ އޭނާގެ ފިކުރުން ކަނޑައަޅާނެއެވެ. މިސާލެއްގެ ގޮތުން "މިހާރު މިގައިން ނިކުމޭ! އެހެންނޫނީ......" މިއެވެ. އިނގިރޭސި ބަހުގައި މި "ހަމަހިމޭންވުމަށް" ދެ ނިޝާނެއް ބޭނުން ކުރެއެވެ. އެއް ނިޝާނަކީ ދިގު ރޮނގުބުރި އެކެވެ. އާދެ! އެމްޑޭޝް އެވެ. "—" އެވެ. އަނެއް ނިޝާނަކީ ތިން ތިއްކެވެ. މި ޕޮއިންޓް ފާހަގަ މިކޮށްލީ މުޙައްމަދު އަމީން ލިޔުއްވުންތަކުގައި، ތިކިގެ އަދަދުގައި ހަމައެއް ނެތުމެވެ. ބައެއް ފަހަރު ފަސް ތިއްކެވެ. ބައެއް ފަހަރު ބާރަ ތިއްކެވެ. "ހަމަހިމޭން ވުމަށް" ބޭނުންކުރާނެ ތިކިގެ އަދަދާއި (ނުވަތަ އެމްޑޭޝް ބޭނުންކުރާނެނަމަ އެކަމާއި) ބޭނުންކުރާނެ ގޮތް ކަޑާ ބަޔާ ފަރާތްތަކުން ކަނޑައަޅަން ޖެހެއެވެ.

ތިއްކާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަ ދައްކާއިރު، އަދި އިތުރު އެއްކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަން ޖެހެއެވެ. އެއީ އެލިޕްސިސް އެވެ (ellipsis). އެލިޕްސިސް ގެ މާނައަކީ އުނިކޮށްލުމެވެ. އެއީ، އިބާރާތެއް ބުނާއިރު މާނަ ފުރިހަމަ ކުރުމަށް ބޭނުންވާ ބައެއް ލަފުޒުތައް އުނިކޮށްލުމެވެ. އަނެއްކާ މިހާ، ފުރިހަމަ ޖުމުލައެއް ހެދުމަށް އުނިކޮށްލެވޭ ލަފުޒު(ތައް) އަމިއްލަ ފިކުރުން ހިމަނާލަން ޖެހޭނެއެވެ. މިގޮތަށް ލަފުޒެއް ނުވަތަ ލަފުޒުތައް ލިޔުމުގައި ނުވަތަ ބުނުމުގައި އުނިކޮށްލައިފިނަމަ އިޝާރާތް ކުރަން ބޭނުންކުރާ ނިޝާނަކީ ތިން ތިއްކެވެ. މިއީ ފޮންޓުތަކުގައި ހިމެނޭ ފަދަ "އަކުރުތަކެވެ." ތިން ތިކި ޖަހާފައިވާ ކަމަށް ބަލާލުމުން ހިތައްސަ މިއީ ކޮންމެ ދެ ތިއްކެއްގެ ދުރުދުރުގައި ހުސް ޖާގައެއް ހިމެނޭ ފަދަ އަކުރުތަކެވެ. އެލިޕްސިސް ބޭނުން ކުރާނީ ހަމައެކަނި ވެސް ދިވެހި ބަސް ކުރިއަރުވުމަށްޓަކައި ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުން ކުރަންފެށުނު ކަމެކެވެ.

ޑޭޝް އަކީ ވެސް އެ ބޭނުންކުރާ ގޮތާ ބެހޭ ގޮތުން ގޮތްތަކެއް ކަނޑައަޅައިފައިވާ ނިޝާނެކެވެ. އިނގިރޭސި ބަހުގެ ލިޔުންތަކުގައި ތިން ބާވަތެއްގެ ޑޭޝް ބޭނުންކުރެއެވެ. އެއީ ހައިފަން "-"

އާއި "އެން ޑޭޝް" އާއި "އެމް ޑޭޝް" އެވެ. ހައިފަން އަކީ ވެސް ކުރު ތޮނގުބެރިއެކެވެ. "އެން" ޑޭޝްގެ ދިގުމިނަކީ އިނގިރޭސި "އެން" އަކުރުގެ ފުޅާ މިނެވެ. "އެމް" ޑޭޝް ގެ ދިގުމިނަކީ "އެމް" އަކުރެއްގެ ފުޅާމިނެވެ. މިއިން އަކުރު ޖަހައްސަޖަހައްސައިގެން ލިޔުމުން އޮންނާނީ އަންނިވި ގޮތަށެވެ: – – — . އިނގިރޭސި ލިޔުމުގައި މިއިން ކޮންމެ ނިޝާނެއް ބޭނުންކުރާނީ ވަކި ގޮތަކަށް އޮވެއެވެ. ޕީބޭދުން ކުރު ޑޭޝް ޖަހާނީ Alt (އޯލްޓް) މަހެން ލިޔުއްވައިފާ ފިތަން އޮބާލައި ޕީރޭޑްގައި 0150 ޖެހުމުންނެވެ. ކުރު ޑޭޝް ޖެހުމަށް ބޭނުންކުރާނީ 0151 އެވެ.

މަތީގައި ދެންނެވުނު ކަންތައްތަކުގެ އިތުރަށް ތާނަ ލިޔުމުގައި އިތުރު ނިޝާންތަކެއް ތަޢާރަފު ކުރެވިދާނެއެވެ. ނަމަވެސް އެފާންވާނީ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުން ކަޑައަޅާ ނިޝާންތަކަށެވެ. ޚިޔެން އަކުރުން ސަރުކާރުގެ ލިޔުންތަކަށް ލިޔުން ގައުމުންގެ ތަރުތީބު ފުރުމާ ގޮތުގެން އެވާލުމަށްފަހު، މާ ދިނަ ދުވަސްތަކެއް ނުވެ، ތާނަ ބައިޓްނަރިބުނުގެ ތަރާކީ ކުރެވުނެވެ. އެ ބައިޓްނަރިބުނުގެ ޕީބޭދުގައި، ތިޔަކޮޅުގެ އިތުރަށް ދިވެހިބަހުގައި ބޭނުން ނުކުރާ އެހެން ނިޝާންތައް ވެސް ހިމެނެއެވެ. އެއީ "އެޓް ދަ ރޭޓް އޮފް" ގެ ނިޝާން ގޮތުގައި ބޭނުން ކުރާ @ ގެ ބަދަލުގައި ތާނައިގެ "ރ" ނުބައްދަ ބޭރެއްގެ ތެރޭގައި ހިމަނާ އުފައްދާފައިވާ ނިޝާނެކެވެ. ތާނަ ބައިޓްނަރިބުނު ތަރާކީކުރުނު މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިޔުކޭޝަންނެވެ. ބައިޓްނަރިބުނު ތަރާކީކުރި އިތުރުސް ދިވެހިބަހާ ބެހޭ މަޖިލިސް އޮވެއެވެ. ދައުލަތުގެ ތަނަވަސް އަދި އަކުރެއް ތަރާކީކުރުމުން އެ ދިވެހި ބަހުގެ ތެރެއަށް ވަނިކަމަށް ވެސްނަތަވީއެވެ؟ ދާދި ފަހުން ޝުހުރަތު "ކުރުދާހުގައި" އަދި ނޫބެއް ޗޮޕްކޮށްގެން ނުކުތުން އިތުރު "ފަސް ސެމިކޯ" ލިޔުމުގެ ބަދަލުގައި "ފަށްސެމިކޯ" ލިޔުފައި އޮވެގެން ދިވެހި ބަހުގެ އަކުޑަލު އިން އެ މަށްސަލައިގެ ފަހު ބަސް ބުނަންޖެހުނެވެ. ތާނައިގެ އަކުރުތައް ހިމެނޭ ފޮންޓް ހަދާއިރު، އެހެން މިހެން ބޭނުން ނުކުރާ ނިޝާންތައް އަޅުގަނޑުމެން ފޮންޓްގައި ހިމަނަމުވެ. މިސާލަކަށް ގޮތުން ހުރިހާ ފޮންޓްއްގައިހެން ދިވެހި ޝުރޫޤާއަން ނިޝާނެއް އޮޅު ހިމެނިދޭވެ. ތިޔަކޮޅުގެ މައްސަލަ ބޭނުކުރަމުން މިހާރު ވަނީ، ތަރައްޤީތެރިކަން މަޖިލިހުން ވާސް ކުރާ ޤާނޫނުތަކުގައި ތިޔަ ކޮމާ ބޭނުން ކޮށްފައި ހުންނަނީ އެއްވަސް ފޮތެއްގައި އޮންނަ ހަމައެކުން ކަމަކަށް ނުފެންނާނެއެވެ. އަދި މިފަދަ ނިޝާންތަކަށް ފަހު ޖާގަ ދޫކުރަނިވަސް އެއްވަސް ހަމައެކުން ނޫނެވެ. ޤައުސް ތިޔާއިރު، ފަހާ އަދި ބައްދާ ޤައުސްގެ ކުރިއަށް އަދިފަހަރެއް ޖާގަ ދޫން ޖެހެއެވެ. ޤައުސްއާ

ޖެހިގެން އެތެރޭގައި ޖާގައެއް ދޫކުރާކަށް ނުޖެހެއެވެ. އެހެން ގޮތަކަށް
ތަންތަނުގައި (އިނގިރޭސި ބަހުގައި ގޮތަކީ) ފަހުން ބޭނުން ދީފައިވާ ދެ
ހުސްތަން (ސްޕޭސް) ހިމެނުމެވެ. މިއީ ކޮމާކިޔާ ބޭނުން ކުރާ ގޮތެވެ. ކޮމާ
އާއި ކޮލަން އާއި ސެމިކޮލަން ބޭނުންކުރާ އިރު ޖާގަ ދޫކުރަނީ ހަމައެކަނި އެ
ނިޝާނަށް ފަހުއެވެ. އަދި ބަދަލެއް ވިސްނާލުމުގައި، ތާނަ ލިޔުއްވުމުގައި
ބޭނުންކުރާ އިނގިރޭސި ކޮމާކިޔައެއް ފަދަ، ޖެހުމަކީ ލިޔުއްވުމުގައި ފުރިހަ
ލިޔުއްވުމުގައި ބޭނުންކުރާ ކޮމާކި ތަނުގެ މަގަށް ލަފާދެއެވެ. މިކަން ކަމުގެ އަށް ދޭހަވެއްޖެން
ކަޑައަޅަންޖެހޭ ގަވާއިދުތަކެކެވެ.

އަދި ބަދަލު ކުރާ މަސައްކަތުގެ ބާވަތުން އިނގިރޭސިބަހުން ލިޔުއްވި ހުންނަ
ފަރާތް އެނގޭނީ ލިޔުންތަކުން ޒާތީ އެކިތަކެއް ޖެ ލިޔުންތަކުން އިތުރަށް
ފެންނަން ކުރާނެ ގޮތް ބައި ގޮތުން ދެކެވިދާނެ ބަހުރުވަތަކުން އިނގިރޭސިބަހުގެ އެވާ
މިފަދަ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Truss, Lynn (2004). Eats, Shoots & Leaves: The Zero Tolerance Approach to Punctuation. New York: Gotham Books. Special thanks to Mohamed Shahid Haleem who Vibered me the relevant pages of the grammar book referenced in the document after a chance meeting at the Novelty Bookshop on 19th November 2015

[

One Comment

Hamid yoosuf February 21, 2018 at 11:23 am - Reply

informative and helpful

Leave A Comment

Comment...

Name (required) Email (required) Website

POST COMMENT